

Mobbningens förekomst:
**Tre barn utsatta för
mobbning i varje klass**

Sammanfattning

Rapportförfattare: Magnus Loftsson, Friends
Grafisk form: Paola Lindahl Voigt, Friends
Foto: Johanna Åkerberg Kassel
Illustration omslag: Maja Modén

www.friends.se
info@friends.se
Facebook: StiftelsenFriends
Instagram: stiftelsenfriends

Sammanfattning

Mobbningen fortsätter att öka i Sverige. Friends visar i samarbete med Örebro universitet, baserat på en ny Novus-undersökning och elevstatistik från Skolverket, att **minst 140 000 barn och unga har varit utsatta för mobbning under de senaste månaderna.**

Sverige har gått från att ha varit ett föregångsland till att i allt högre grad på senare år misslyckats, inte bara med att skapa inkluderande och trygga utbildningsmiljöer, utan även med att skydda skolbarn mot nätmobbning och trakasserier i digitala miljöer.

Det finns flera faktorer som bidrar till den ökade siffran; ett ökat antal barn i Sverige samt att nätanvändningen har krupit ner i åldrarna bidrar alla till att mobbning har ökat. Därtill sker detta i ett hårdare samhällsklimat som barn och unga är en del av.

Vägen framåt måste bygga på långsiktiga insatser och åtgärder som bygger på kunskap och forskning, med tonvikt på främjande och förebyggande arbete. All forskning pekar på att ett framgångsrikt trygghetsarbete tar avstamp i regelbundna kartläggningar där elever gör sin röst hörd och där de aktiva åtgärderna utgår från nulägesbilden. Det kan handla om allt från organiserade rastaktiviteter till kunskapshöjning om trygghetsarbete bland personalen. Varje barns möjlighet att klara grundskolan har en tät koppling till hur väl skolans trygghetsarbete fungerar.

Genom ett systematiskt trygghetsarbete kan säkra, trygga och utvecklande miljöer byggas, för att vända trenden med den ökade mobbningen, möjliggöra en trygg och likvärdig utbildning och skydda barn från mobbning både i skolan och på nätet.

För att börja ta krafttag mot mobbningen måste kommande regering genomföra bland annat följande åtgärder:

- Upprätta en kommission mot mobbning
- Föra in mobbning i skollagen
- Ha elevers röst som utgångspunkt

Friends vision är en värld fri från mobbning. Att 140 000 barn och unga utsätts för mobbning är oacceptabelt. Det är dags att hela samhället tar krafttag mot denna plåga som drabbar tusentals varje timme, varje dag, varje år. Kampen mot mobbning angår alla och vi kan alla vara en del av lösningen.

Inledning

Friends har under en längre tid förstått att förekomsten av mobbning bland barn och unga är högre än de 60 000 utsatta barn och unga, som tidigare rapporterats. Det finns flera skäl till att siffran är inaktuell, bland annat har till exempel nätanvändningen bland barn och unga formligen exploderat sedan siffran togs fram 2015. Användningen av sociala medier och online-gaming är vardag för barn och unga idag och många använder dessa forum primärt i socialt syfte.

Behovet av en mer aktuell siffra för mobbningens omfattning har därför ökat. Vi vet att ett hårdare samhällsklimat, större ojämlikhet och negativa normer har ökat utsattheten för barn och unga. Därtill lever barn och unga sina liv mer online än tidigare, vilket innebär att de ytor där mobbning kan förekomma har blivit större och fler.

Med en aktuell siffra kan utmaningen bättre förstås vilket kan underlätta för offentliga aktörer att vidta åtgärder för att stävja mobbningen och skapa mer trygga och inkluderande miljöer.

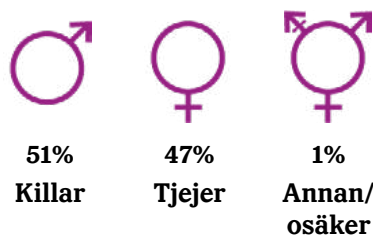
Undersökningssyfte

Syftet med undersökningen är att ge en unik nationell lägesbild av mobbningens omfattning 2022 och presentera det faktiska antal skolbarn mellan 9–18 år som är frekvent utsatta för mobbning i skolan eller på nätet.

För att få grepp om mobbningens förekomst måste följande fråga få svar:

– Hur stor andel elever mellan 9 till 18 år rapporterar utsatthet för mobbning, ibland (tillfälligt) eller ofta (frekvent) i skolan och på nätet under de senaste månaderna?

I slutet av mars 2022 genomförde Novus, på uppdrag av Friends, en undersökning där 1657 barn i åldrarna 9–18 deltog. Dessa åldrar representerar grundskolans årskurs 3 till och med tredje året i gymnasiet. Yngre barn, motsvarande årskurs F-2, är inte en del av undersökningen. Vi valde bort de yngsta åldrarna, eftersom det hade krävt ett annat tillvägagångssätt och andra frågor som var åldersanpassade och därför svåra att jämföra med 9-18-åringarna som har fått samma frågor.

Undersökningen omfattar 1 657 barn, varav 811 killar, 815 tjejer och 31 barn som definierar sig som annan eller osäker.

Vad är mobbning?

Med mobbning avses upprepade kränkningar. När det pratas om mobbning menas det ofta *frekvent mobbning*. Det innebär att en person ska vara utsatt oftare än 1-2 gånger under de senaste månaderna. Vidare kräver den svenska skollagen och diskrimineringslagen att enstaka kränkningar skall motverkas. Dessa enstaka kränkningar kan i mångt och mycket ses som synonymt med begreppet *tillfällig mobbning*, alltså mobbning som sker vid några enstaka tillfällen. Tillsammans med Skolverkets definition av mobbning som *upprepade kränkningar*, är det rimligt att dessa enskilda kränkningar också räknas som mobbning i vår rapport.

I rapporten redovisas alla typer av mobbning, oavsett om den sker i skolan eller på nätet uppdelade i *frekvent* samt *frekvent eller tillfällig* mobbning.

Definition:

- (a) **Frekvent utsatta för mobbning**, dvs. utsatta oftare än 1–2 gånger under de senaste månaderna och
- (b) **Frekvent eller tillfälligt utsatta för mobbning**, dvs. utsatta 1–2 gånger under de senaste månaderna *eller oftare*. Detta innebär att grupp (a) ingår i grupp (b).

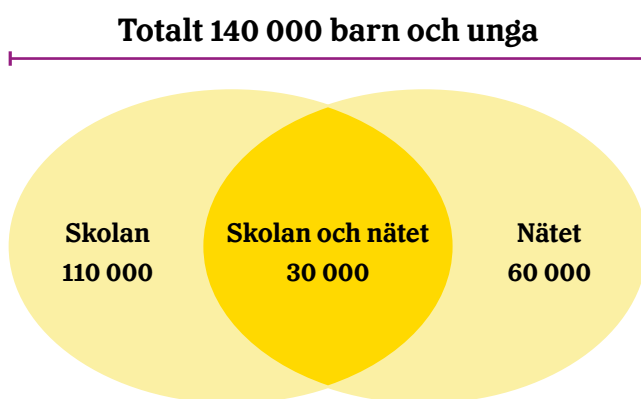
Resultat

Utifrån den undersökning som Novus har genomfört på uppdrag av Friends, har vi beräknat antalet barn som är utsatta i skolan och på nätet.

Resultatet visar att 11,5% av barn och unga varit mobbade i skolan och på nätet under de senaste månaderna. I siffror innebär det att cirka **140 000 barn och unga i åldrarna 9-18 är utsatta för mobbning**.

Antal utsatta skolbarn senaste månaderna	Procent	Antal
Mobbad i skolan av elever och mobbad på nätet		
Frekvent utsatta	11,5%	140 000
Frekvent och tillfälligt utsatta	24,1%	294 000

I siffran 140 000 ingår 110 000 barn som uppger att de har varit frekvent utsatta för mobbning i skolan, samt cirka 60 000 barn som uppger att de varit frekvent utsatta på nätet. Då hälften av de barn som blir utsatta på nätet (30 000) även är utsatta i skolan, blir summan för antalet mobbade i skolan och på nätet 140 000 elever i mellan 9-18 år.

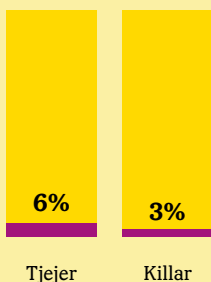
Nationella riktlinjer från Statistiska centralbyrån (SCB) samt de gängse sätten att beräkna mobbning gör att kategorin "frekvent eller tillfälligt utsatta" inte används när mobbning ska räknas. Dock ger det en god fingervisning om problemets omfattning.

Sammantaget innebär detta att Friends menar att minst 140 000 barn är mobbade i skolan och på nätet, då vår undersökning inte omfattar årskurs F-2. Enligt Skolverket finns det cirka 367 000 barn i årskurs F-2. Skulle samma procentandel tillämpas på dessa skulle det innebära ytterligare 33 000 skolbarn utsatta för mobbning.

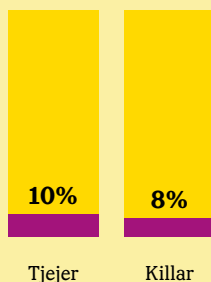
Mobbning utifrån kön (frequent bullying)

Statistik utifrån helhet (ej nedbrutet i åldrar)

Mobbade på nätet

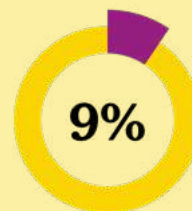

Mobbade i skolan

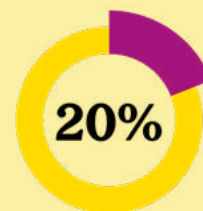

Mobbning i skolan

Totalt antal elever 3-skolor 3 1 222 225

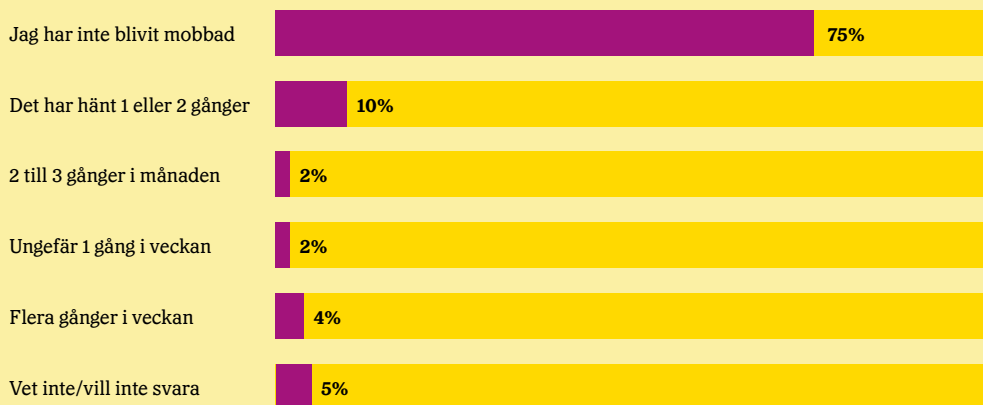
Frekvent utsatt:
110 000

Frekvent och eller
tillfälligt utsatt:
238 000

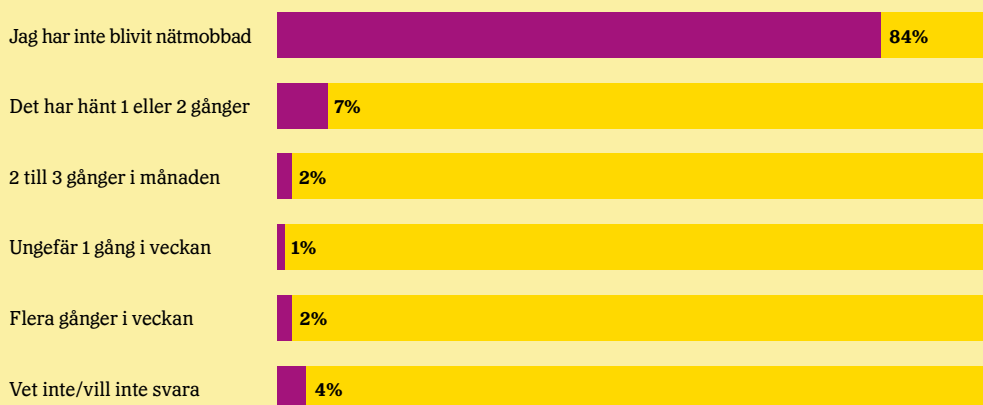
Mobbad i skolan

Fråga: Hur ofta har du blivit mobbad i skolan under de senaste månaderna?

Mobbad på nätet

Fråga: Hur ofta under de senaste månaderna har du blivit nätmobbad

Varför ökar mobbningen?

Det finns flera faktorer som påverkar ökningen av förekomsten av mobbning. Tidigare siffror tog inte i beaktande nätet och att antalet barn i Sverige har ökat.

Det finns flera rimliga och kvalificerade antaganden om varför mobbningen har ökat, exempelvis:

- Brist på skyddsfaktorer (som tillitsfulla relationer med vuxna och ett positivt skolklimat)
- Ökad ojämlikhet och polarisering i samhället
- Minskad likvärdighet i skolan
- Nedsärningar i elevhälsan
- Fokus i skolan på att åtgärda och inte förebygga
- Nedprioritering av frågan hos skolläring och skolmyndigheter
- Brister i det förebyggande arbetet kopplad till kunskapsglapp
- Den ökade digitaliseringens baksidor
- Ökade nivåer av grövre våld och kriminalitet i barns och ungas liv samt
- Ökade kunskapskrav på skolbarn, vilket medför att många barn inte klarar av att fullfölja grundskolan med godkända betyg och saknar utbildning som kan leda till arbete.

Lösningar

Mobbning är ett mångfacetterat samhällsproblem. Som barnrättsorganisation vet vi att för att stoppa mobbning krävs samverkan med individer och olika samhällsaktörer.

Stiftelsen Friends menar att mycket mer bör göras för att stävja ökningen av mobbning och det är nu dags för det offentliga att ta reella krafttag för att skapa en trygg miljö för barn och unga. Att 140 000 barn och unga utsätts för mobbning är ett samhälleligt misslyckande.

Friends menar att kommande regering bör upprätta en nollvision mot mobbning och kränkningar med målet att halvera mobbningen under kommande mandatperiod.

För att nå detta ambitiösa, men livsviktiga, mål bör kommande regering bland annat:

Tillsätta en kommission mot mobbning

Mobbning har mycket allvarliga konsekvenser, inte minst för de utsatta barnens psykiska hälsa på kort och lång sikt. Mer kunskap behövs för att kunna vända utvecklingen snarast. Därför anser vi att regeringen bör tillsätta en snabbfotad kommission som kan involvera barn och unga, akademien, civilsamhället, myndigheter och skolan för att utreda varför mobbningen ökar i Sverige för att därigenom kunna identifiera verkningfulla åtgärder.

Föra in mobbning i skollagen

Dagens lagstiftning ställer höga krav på skolors arbete mot diskriminering och kränkande behandling, vilket är bra. Dock nämns inte "mobbning" alls i skollagen. Det är en stor brist idag och gör att mobbning i skolan inte kallas vid sitt rätta namn, utan blir till något annat. Friends anser att begreppen mobbning och våld ska föras in i skollagen så att de kompletterar begreppen kränkning och diskriminering och harmonierar med artikel 19 i barnkonventionen. Vi anser att det underlättar för de långsiktiga åtgärderna och insatserna som måste till i arbetet mot mobbning.

Elevers röst som utgångspunkt

Elever är experter på sin verklighet. För att rikta insatserna rätt måste vi våga ställa specifika frågor till elever om deras utsatthet, och använda den datan som ett verktyg. Idag finns inga tydliga krav på att mäta mobbning eller kränkningar i svenska skolor. Ett nationellt enkätssystem för mätning av mobbning i alla skolor bör införas och ligga till grund för utvecklingen av riktlinjer och arbetssätt mot mobbning, både lokalt och nationellt. Barn och ungas perspektiv och lösningar är en avgörande faktor för att jobba förebyggande och främjande mot mobbning och kränkningar.

Det står klart att mobbningen ökar. Hur kunde Sverige acceptera att gå från ett föregångsland till ett där minst 140 000 barn och unga har en klump i magen när de går till skolan eller går ut på nätet?

Vi vet att mobbning är ett hinder för barns grundläggande rätt till utbildning, då den äventyrar elevens psykosociala funktioner och sociala välbefinnande i allmänhet och deras akademiska förmågor i synnerhet. Mobbning har också negativa långsiktiga konsekvenser. Vuxna som varit utsatta för mobbning som barn löper exempelvis större risk för depression, har lägre inkomster och är oftare arbetslösa. Utsatthet för mobbning innebär en ökad risk för suicidförsök och självmord, särskilt bland de som varit frekvent utsatta.

Det står klart att samhället inte kan vänta med att agera.

Läs rapporten i sin helhet på [friends.se](https://www.friends.se)

friends